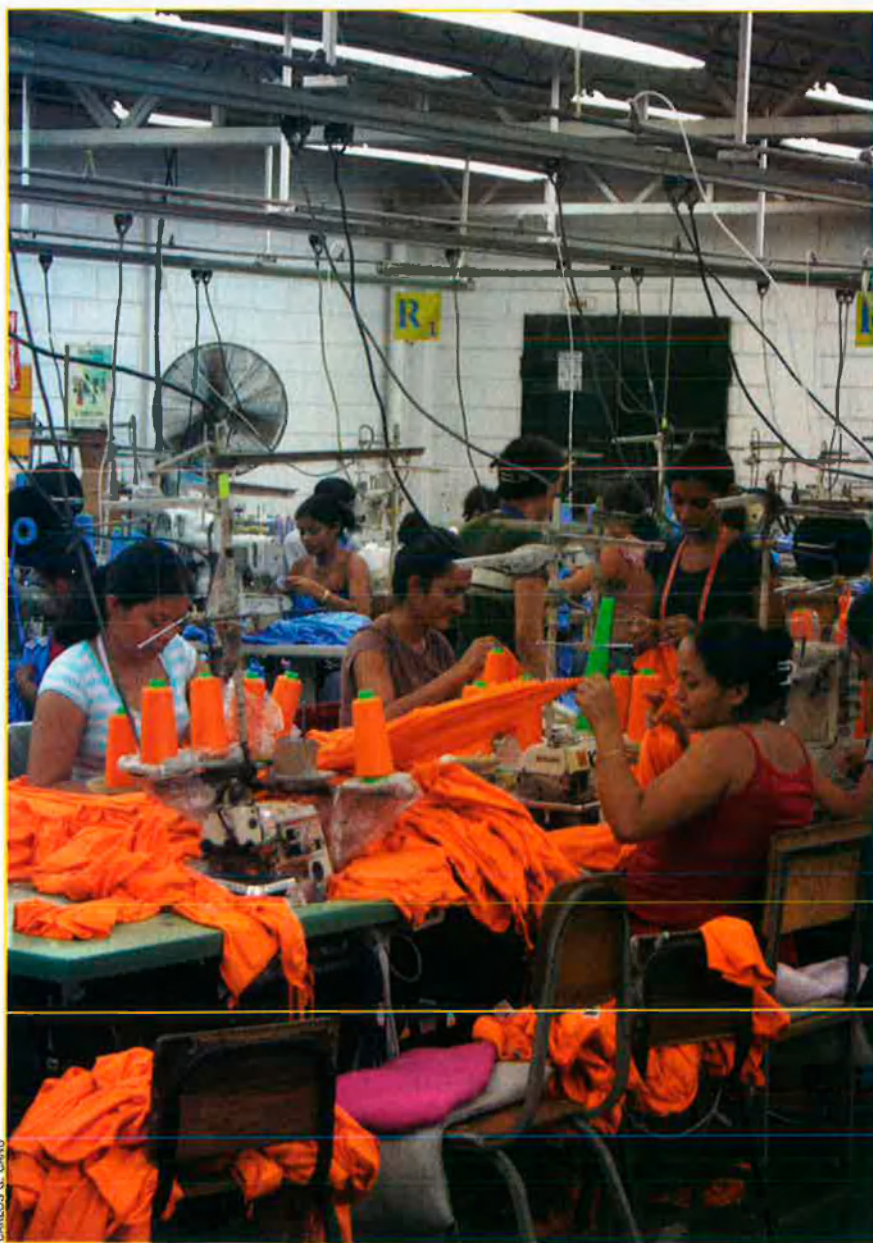

Crònica d'una explotació encoberta

Vista general d'una *maquila* de San Pedro Sula, situada al centre de la ciutat, i no en una zona industrial, com és habitual.

Als països de l'Amèrica Central els horaris laborals inacabables a la indústria tèxtil són una pràctica habitual. Les associacions de defensa dels drets dels treballadors ho consideren una explotació, que afecta la salut de les dones, treballadores majoritàries d'aquestes fàbriques.

“És difícil d'imaginar-se la violència verbal que hi havia allà dins. L'abús era exagerat”. Son les paraules de Reina, una hondurenya de 24 anys, mare d'un nen de dos, i la gran d'una família de cinc germans. La primera vegada que Reina va entrar en una *maquila* –nom que tenen a l'Amèrica Central les fàbriques tèxtils– tenia només 14 anys. Va decidir de deixar l'escola per posar-se a treballar i ajudar d'aquesta manera els seus pares. Ara, fent balanç, reconeix que tota la seva vida ha estat extremadament dura. “Em fa vergonya fins i tot de recordar què ens deien. El cap de personal ens tractava com si fòssim animals i ens insultava, dient-nos ‘filla de tal, que ets una mediocre i no tens cervell, que les persones com tu haurien d'estar remenant brossa’, i més paraules molt lletges”. Reina parla de la seva experiència a Matex, la darrera *maquila* en què va treballar. Ara no vol tornar-hi mai més i, de fet, quan veu una samarreta Nike, com les que ella cosia, recorda els insults que va haver d'aguantar. EL TEMPS ha provat de parlar amb el cap de personal de Matex, Geovany Monge, però, reiteradament, la resposta ha estat sempre la mateixa: “Té una reunió”.

Malauradament, el cas de Reina és només un de tants exemples de les pèssimes condicions laborals que han de suportar prop de 50.000 treballadores a Hondures i 90.000 a El Salvador. Maria Luisa Regalado, coordinadora general de CODEMUH, una organització feminista que es dedica a lluitar pels drets de les treballadores de les *maquiles*, denuncia que les empreses adueixen que els treballadors fan hores extres de forma voluntària. “Normalment les dones treballen de set del matí a sis de la tarda, però els empresaris han après a emmascarar l'ampliació de les jornades. Quan una treballadora no accepta de fer hores extres, té problemes”, explica Regalado. De fet, no fa gaire, segons la coordinadora

de CODEMUH, Matex “va fer fora un grup de catorze treballadors que havien sol·licitat una inspecció de treball i també un noi que es va negar a treballar el dia 1 de maig”. Els acomiadaments són habituals, igual com la discriminació per maternitat o per edat –a partir dels trenta i escaig ja és molt difícil de trobar feina. Però el fet més pervers de treballar en una *maquila* és que els sous depenen de la producció. “Per les mans d’una treballadora passen entre 450 i 550 dotzenes de peces diàriament. Com que treballen en equip i l’objectiu és col·lectiu, quan algú afluixa el ritme, són els mateixos companys els qui demanen que el substitueixin”, explica Maria Luisa Regalado. El salari mínim a les *maquiles* volta les 800 lempires setmanals (uns 30 euros), mentre que el mínim per viure és de 7.000 lempires el mes. Així doncs, fer hores extres i augmentar la producció, per arribar a 1.300 o 1.400, “a la pràctica és obligat”.

Jornada 4x4. Una altra modalitat d’explotació relativament nova a Hondures és l’anomenada “jornada 4x4”, que implica estar quatre dies treballant dotze hores i, en principi, quatre dies més descansant. Les *maquileres* van pensar que així podrien passar quatre dies amb els seus fills, però a l’hora de la veritat, com que en quatre dies no poden fer allò que abans feien en sis, els demanen que es quedin un parell de dies més. “De fet, hi ha una empresa que ja aplica la jornada 5x2”, diu Maria Luisa Regalado. “I són aquestes dones, precisament, les que presenten més problemes de salut”, que és, de tots els drets, “el que més es viola actualment”. Segons l’informe “Trabajo y salud. Situación de las obreras de maquila en Honduras”, editat l’any 2006 per CODEMUH, el 92,5% de les treballadores pateixen trastorns de l’aparell locomotor: lumbàlgia, hèrnies d’esquena i problemes als ossos. Però també són freqüents la fatiga, la dermatitis, la conjuntivitis i els problemes respiratoris, a conseqüència del polsim que desprèn la tela; i igualment la depressió, l’ansietat i els trastorns psicosomàtics.

Un altre cas semblant al de la Reina

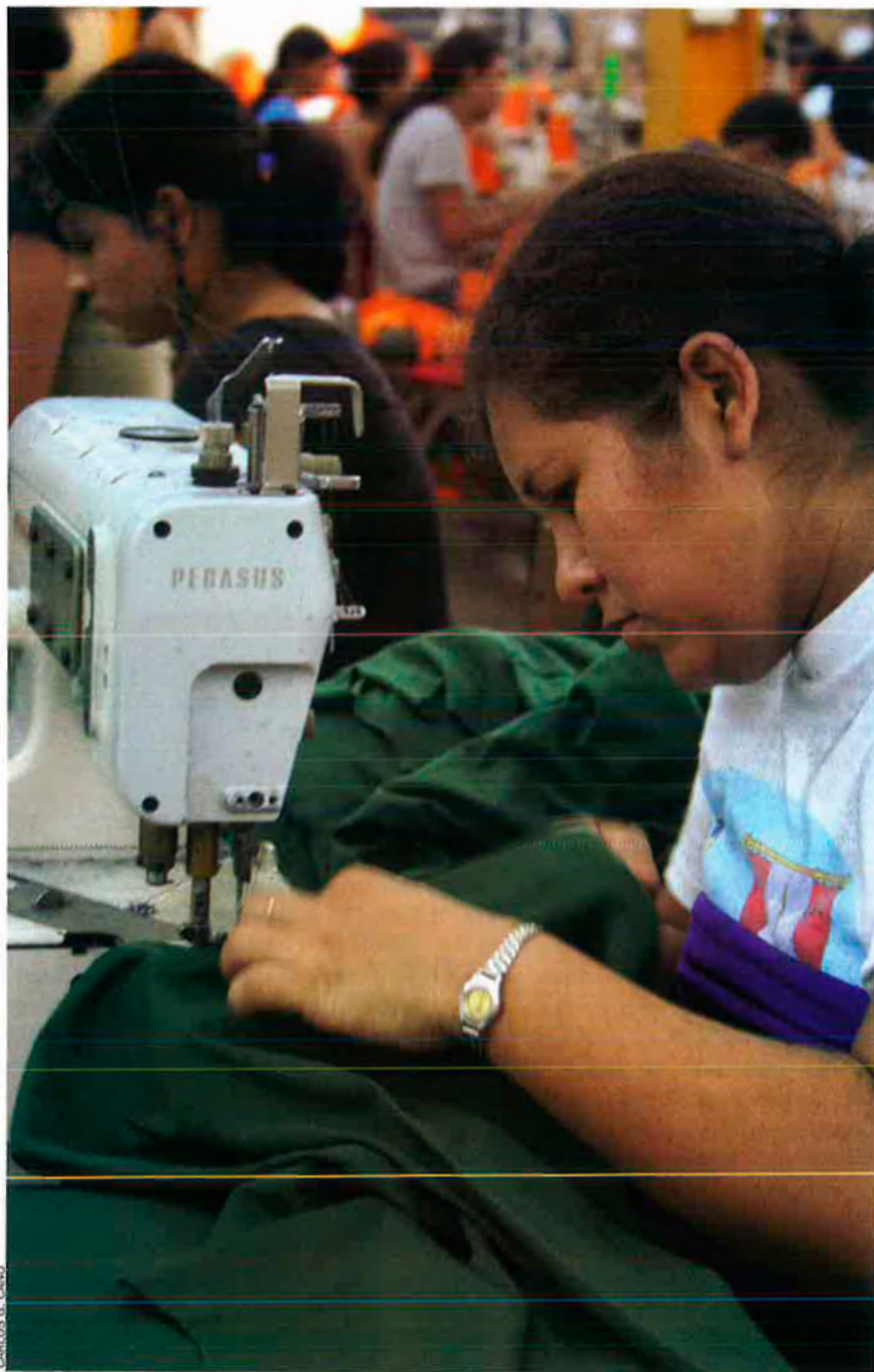
Les *maquileres* Lilian i Eda davant l’empresa Gildan San Miguel, on treballaven, a San Pedro Sula, la segona ciutat més gran d’Hondures.

és el de Lilian, que té 32 anys i va començar a treballar a les *maquiles* quan en tenia 13, perquè la seva mare era soltera i a casa seva no hi havia gaires diners. Durant els darrers anys Lilian ha treballat a l’empresa canadenca Gildan, fent sempre el mateix: enganxant colls de camisa. Ara en fa dos que està de baixa, perquè s’ha hagut d’operar d’una hèrnia a l’esquena, de la qual diu que “no ha quedat bé”, i, a més, té problemes a la clavícula. “Treballava a jornada 4x4 però sempre em trucaven perquè hi anés dos dies més”, explica Lilian. “El dia que se suposava que havíem de fer festa, no en fèiem. Ens donaven sopar i ens quedàvem treballant tota la nit, fins a les set del matí de l’endemà”. Per no adormir-se, sovint compraven medicaments. Fins i tot “de vegades ens els donaven ells. I al grup que més produïa els regalaven una pizza”. Però, així i tot, no guanyava més de 1.800 lempires setmanals (uns 60 euros). I fent comptes, treballava 80 hores la setmana. “D’aquí a 20 anys, el 80% de les dones hondurenyes patiran les conseqüències d’haver treballat a les *maquiles*”, diu Lilian. “Jo no bevia ni aigua, perquè si ens aixecàvem de la taula no arribàvem a la producció

i ens treien els complements.” Ara cobra una pensió de 700 lempires setmanals, ja que li han reconegut un 32% d’incapacitat, però no pot fer les tasques de casa ni treballar com a estilista, que es el que va estudiar.

Tanmateix, la directora de comunicació de Gildan per a l’Amèrica Central i el Carib, Claudia Sandoval, dibuixa un panorama completament diferent: “Els horaris són els que exigeix la llei i si fan hores extres, és voluntàriament. A més, tenen tot el dret de negar-s’hi.” Quant als salaris, comenta que “aquesta indústria paga molt per sobre del salari mínim a Hondures: un 70% més sense incloure hores extres”. Gildan va ser l’única empresa instal·lada a Hondures que, entre unes quantes, va atendre la trucada d’EL TEMPS. De fet, Claudia Sandoval destaca que l’empresa té canals interns de comunicació, revisats per auditors externs, que atenen qualsevol queixa dels empleats sense risc de represàlies i, a més, “és una de les poques que negocien amb la societat civil”, diu. Però, en canvi, Lilian explica que l’empresa els donava “noms i correus electrònics falsos” i que després se’n burlaven: “Que ximpletos!”, ens deien”.

Eda té 36 anys i era companya de Li-

CARLOS G. CANO

Una dona treballa amb una màquina de cosir en una maquila d'Hondures.

lian a l'empresa Gildan. Ara també està de baixa. Fa vuit anys que va començar a rendir menys per problemes de salut, però quan anava a la infermeria el metge li deia que no tenia res. "Els meus companys van demanar al gerent que em substituís", diu. "Em van tractar de gandula i de problemàtica." Al final li han diagnosticat una hèrnia cervical i dolor crònic a les espatlles. El pas pel quiròfan tampoc no li ha resolt res.

"Treballar en una *maquila* és com estar en una presó. Et sents aïllat. Hi posen música a tot volum perquè no puguis parlar amb els companys, i si algú s'aixeca del seu lloc, immediatament el renyen", es queixa Eda.

Una situació estesa. A El Salvador la situació de les treballadores *maquileres* és molt semblant a la d'Hondures. Carolina Elías, que tre-

balla oferint assessorament legal a través de l'entitat Mujeres Transformando denuncia que hi ha qui pateix condicions encara pitjors que les de les treballadores de *maquiles*, "perquè elles, encara que sovint no puguin gaudir-ne, almenys tenen beneficis com la Seguretat Social". En canvi, últimament, hi ha empreses que donen feina per a fer a casa a les dones de les àrees rurals. "Sense contracte, a comissió, brodant camises, guanyen encara menys de 160 dòlars mensuals", el salari mínim del sector *maquiler* a El Salvador, mentre la quantitat per sobreviure és d'uns 400 dòlars (uns 260 euros). A més, "com que no poden deixar de fer les feines de casa, sovint treballen de nit, amb poca llum, cosa que els causa pèrdua de visió", diu Elías. A més, aquesta assessora legal es queixa que tot i que El Salvador ha ratificat molts convenis de l'Organització Internacional del Treball, a la pràctica "aquests convenis no es compleixen", diu. El fet que es demanin proves d'embaràs prèvies a la contractació, per exemple, tot i que la llei ho prohibeix explícitament, és una pràctica habitual. A més, les treballadores denuncien que el govern dona prioritat als interessos de les empreses per sobre dels de les persones, perquè de les set demandes que l'associació Mujeres Transformando ha posat contra diverses empreses *maquileres*, totes per acomiadament improcedent, només en una es va aconseguir una sentència condemnatòria.

Des de la Cambra de Comerç Tèxtil d'El Salvador, que agrupa prop de 130 empreses, la visió és novament molt diferent. La seva representant, Íngrid Burgos, es queixa que "són unes poques empreses les que malbaraten la imatge de les altres". Pel que fa a l'evolució econòmica, Burgos assenyalava que el creixement anual del sector és del 5,1%, i assegura que "moltes empreses que havien portat la producció a Àsia tornen a El Salvador". A parer d'aquesta representant patronal, les perspectives de futur del sector tèxtil, en plena fase de negociació d'un acord d'associació amb la Unió Europea, són molt bones.

Carlos G. Cano
San Salvador (El Salvador)